

Jaume Terradas:

“L'estalvi és la font d'energia més important que tenim”

Tot i que el títol pugui indicar el contrari, *Ecologia viscuda*, del professor Jaume Terradas, no és una autobiografia sinó una reflexió sobre el món de les experiències d'aquest ecòleg que ha dedicat la seva vida professional a la investigació del medi ambient i a la reivindicació de la seva procció.

En aquest llibre parla sobre els seus inicis en la professió, sobre les conseqüències de l'acció humana en el medi ambient, sobre els riscos de la globalització, sobre la gestió dels boscos i de les costes, sobre les polítiques ambientalistes i les mancances dels polítics, sobre els incendis i, en general, sobre la preservació d'un món que se'ns escola i que cal saber escoltar amb deteniment.

La seva passió per l'ecologia va sorgir a través dels aquaris del seu pare. Més endavant, al servei militar de Talarn, faria un herbari, quelcom que no devia ser gaire comú entre els seus companys. Sempre s'ha sentit atret per l'estudi del medi ambient?

J.T: És cert que vaig tenir un gran interès per la natura a partir dels aquaris que veia a casa. Els aquaris són petits ecosistemes que necessiten atencions i equilibri i es poden observar de ben a prop. Considero que són una lliçó d'ecologia bastant bona.

Ramon Margalef, primer catedràtic d'Ecologia d'Espanya, va dir un dia que l'investigador s'havia de divertir. Quina influència va tenir en la seva carrera? Creu que s'ha divertit?

J.T: Ramon Margalef va tenir una influència decisiva en la meua carrera. Tenia un gran atractiu intel·lectual i era un professor que realment plantejava qüestions obertes i cercava conceptes unificadors d'una àrea tan diversa com és l'ecologia, en què costa trobar regles generals. Va ser el científic més important en tots els camps a casa nostra a finals de la dècada dels anys 60 i dels 70. I sí, crec que m'he divertit, però segurament no tant com en Margalef. Ell tenia una curiositat espontània molt gran, que crec que jo, per desgràcia, no comparteixo, però cadascú és com és. Jo he tingut interès per altres àrees, com ara la literatura i l'art, vull dir per fer algunes coses (poques) en aquests camps perquè en Margalef hi tenia interès des del punt de vista cultural.

Per què sent tanta passió pels paisatges àrids i quin paper han tingut els Monegros, terra d'horitzons i cels immensos, en la seva vida?

J.T: M'agraden perquè ofereixen moltes sorpreses biològiques. Les espècies mostren adaptacions curioses perquè és dur viure-hi. Sol haver-hi una diversitat considerable, de fet, més del que es pugui pensar prèviament. Als Monegros els organismes resisteixen en condicions ambientals molt dures. En les nostres visites hi trobàvem espècies diferents a les d'aquí, i de vegades poc conegudes, tot i que jo m'interessava, sobretot, per l'economia hídrica de les plantes. Hi ha unes llacunes salades molt especials que reuneixen, pràcticament, condicions properes a les que es creu que es donaven en els ambients en els quals es va originar la vida fa milions d'anys. M'agraden, en general, els paisatges oberts. Els llocs on hi ha moltes muntanyes m'ofeguen.

Claude Levi-Strauss va utilitzar l'expressió "tristos tròpics" per definir aquestes porcions del planeta on hi ha més vida que enlloc més. Quins són els efectes de l'activitat humana als tròpics i com es podria reduir la pressió sobre els boscos tròpics?

J.T: Fa temps que els tròpics pateixen una pressió molt forta. A més, la població ha augmentat i cal, conseqüentment, més espai per produir aliments. Les multinacionals han especialitzat les empreses autòctones en la producció de carn i per aquest motiu els boscos es talen per fer-hi pastures, i això provoca una desforestació ràpida. Als tròpics s'hi amaguen segurament riqueses biològiques molt importants que es deixen perdre sense ser estudiades prèviament, i això és lamentable, perquè en aquesta destrucció l'ésser humà potser perd alguna planta o espècie que, tractada, podria curar malalties o fer sorgir nous materials més sostenibles. Una de les solucions més viables seria la creació de tractats entre les

grans empreses i els països tropicals, com succeeix, per exemple, entre els laboratoris Merck i Costa Rica, en què part dels beneficis de l'empresa reverteixen en la conservació dels diversos hàbitats.

Els segles XII i XIII *aedificare* significava construir però també *desforestar*. El creixement urbà actual és controlat i respecta l'entorn natural o hem edificat i, per tant, desforestat en excés?

J.T: El creixement no ha estat controlat en absolut. Hi ha hagut un creixement molt ràpid. En 25 anys, entre el 1970 i el 1995, es van construir més edificis a l'àrea metropolitana que en tota la història anterior, i tot plegat sense haver-se produït cap creixement de població. S'artificialitza el terreny, tot i que s'intenten endegar mesures de protecció que deixen fora del mercat alguns territoris protegits (els espais del PEIN). En alguns països el creixement demogràfic i d'ocupació del territori ha estat exponencial i descontrolat i pot provocar esgotament dels recursos i sobreexplotació. Als països més septentrionals d'Europa s'hi miren més.

L'any 1991 s'engega la titulació pròpia de Ciències Ambientals, que més endavant es convertirà en un títol oficial. Al llibre enumera algunes de les limitacions d'aquests estudis.

J.T: Quan es van posar en marxa els estudis de Ciències Ambientals a la UAB a mi m'agradava el pla perquè reunia aspectes científics però també de l'àmbit social, com ara la gestió o l'economia. Els estudis han evolucionat cap a tres branques diverses, però crec que caldria mostrar als estudiants una perspectiva més clara de l'activitat professional. El món acadèmic està massa allunyat de la pràctica. No només ens hem de centrar en la investigació, sinó que hem de participar conjuntament en projectes comuns amb empreses del ram, amb el món real. A més, actualment hi ha massa estudiants. Quan es van

engegar els estudis a la UAB es va fer un càlcul de mercat que està ultrapassat perquè hi ha moltes universitats que ofereixen aquests estudis. Nosaltres vam ser els pioners però la universitat espanyola tendeix a imitar i a no ser especialitzada. Al món anglosaxó les universitats són bones en algunes àrees i no tant en d'altres i crec que aquest és el camí que cal seguir per aconseguir un sistema universitari realment competitiu i competent.

Va ser pioner de l'educació ambiental i creu que en aquesta matèria, l'educació formal ha perdut un quart de segle. Com creu que es podria incloure l'ecologia al sistema d'ensenyament primari i secundari?

J.T: Crec que, en aquests moments, les escoles estan bastant desbordades. El medi social és complicat, no hi ha recursos i les energies no sobren. S'ha de reivindicar la cultura de l'esforç, també en el cas dels professors, però no podem obviar que treballen en condicions molt dures. Tot i que s'ha de fomentar l'educació ambiental, no s'ha d'oblidar que hi ha d'haver un esforç conjunt de la societat per estalviar recursos.

Sembla, però, que a nivell de l'administració tampoc no es fan les coses com convé en part, potser, perquè defineix els polítics que governen el món com una mescla "d'ignorants, ineptes, aprofitats, corruptes, lladres i assassins", llevat d'excepcions meritòries. Com hauria de ser la classe política en referència amb el medi ambient?

J.T: Haurien de ser, en general, més curiosos amb el futur i evitar les tendències corruptives. Hem de crear mecanismes reguladors a nivell nacional i global que evitin els abusos de poder i hem de recolzar els polítics que, realment, tinguin vocació de servei. S'han de castigar els grans responsables de la greu situació que estem patint perquè la societat, sinó, se sent indefensa.

Creu que a l'Orient hi ha una millor gestió ambiental degut als seus codis de valors i creences?

J.T: A la Xina, per exemple, la gestió ambiental és pèssima. Hi ha una gran obsessió individual per fer diners i en tots els estats socialistes s'han produït errors a gran escala, com ara la mala gestió del Mar d'Aral. Sí que és cert que els ideals orientals, però, propugnen un home partícep de la natura, i aquesta perspectiva segurament és millor que l'occidental, on es creu que els humans hem de governar-la. En alguns països, per religió, com ara l'Índia, es preparen les persones perquè no persegueixin només les riqueses, però les elits i moltes persones volen el mateix desenvolupament que les altres potències. Només sabem créixer, però ho hem de fer no pas en quantitat, sinó en qualitat. Hem d'intentar que els diners no ens obsessionin, que contribueixin a la nostra felicitat però que no la condicionin.

Hi ha d'haver un esforç conjunt de la societat per estalviar recursos (...). Només sabem créixer. Però ho hem de fer en qualitat, no pas en quantitat.

Per substituir el petroli caldria construir una munió de centrals nuclears noves, multiplicant per 4 les que ja hi ha ara. Combinant l'incident de Fukushima, les revoltes dels països àrabs i l'encariment i escassetat del petroli, quina sortida tindrem a nivell energètic per sostenir l'actual nivell de vida de i consum?

J.T: Hem de ser conscients que l'estalvi és la font d'energia més important que tenim. Després, o alhora, ja dedicarem atenció a les energies alternatives, però, primerament, hem de saber estalviar. En referència a l'energia nuclear, crec que és una alternativa interessant, però fa por. Els errors humans poden provocar greus accidents i cal tenir en compte que la perfecció no existeix.